

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

5 Vtrum habitus sint propter actus efficiendos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

intelligendum formaliter, sed causaliter, quia nimirum acquisitis nouis speciebus fit actus, quibus habitus augeatur. Non est autem inconueniens admittere, interdum nomine scientiæ significari ipsum habitum cum suis speciebus, & hoc modo aliquas denominationes accipere ratione specierum, non tamē propterea excluditur habitus iudicatus, ab speciebus distinctus.

Satis sit rationi dubitandi.

VIII. **A**D difficultatem ergo positam responderetur, quāuis intellectus sit potentia naturaliter agens, ex parte tamen obiectorum, & mediorum, quibus utitur ad ferendum de rebus iudicium, sæpe non satis determinari, neque necessitari: & tunc esse vtilem habitum ad inclinandum intellectum in vnam partem potius quam in aliam. Deinde, etiam quando ratio seu mediū asserendi est euident, non semper actu & formaliter applicatur, seu consideratur: habitus autem deferuit, vt feratur iudicium absq̃ expressa, & formali applicatione mediū. Vt in exemplo illo de actu scientiæ, quamuis ante habitum acquisitum non possit quis præbere assensum euidentem conclusioni, nisi adhibita formali & expressa demonstratione, tamen post acquisitum habitum non semper indiget illo formali discursu, sed proposita tali veritate, statim ex habitu illi præbet assensum euidentem. Et si quis postea velit demonstrationem applicat, etiam ad hoc erit utilis habitus, vt multo promptius & facilius possit uti speciebus ad applicandum propriū medium, quo talis veritas demonstranda est. Sicut etiam ad assensum scientificum, necessaria est euidentia, non tantum præmissarum, sed etiam illationis: & tamen non est necesse, vt quotiescunq̃ assensus scientiæ efficiendus est, feratur expressum ac formale iudicium de bonitate illationis, sed sufficit vt ex habitu id intellectus, tanquam quippiam certum & euident: & ad hoc multum deferuit habitus Dialecticæ. Deniq̃ eadem ratione, etiā circa prima principia potest acquiri habitus, quia licet in se sint per se nota, nos vero in eis agnoscendis sæpe difficultatem patimur. Vnde talis habitus deferuit, vt debite componendo ipsos terminos per species apprehensos, facilius veritatem intueamur in immediata eorum connexionē.

SECTIO V.

Utrum habitus sui propter efficiendum actum.

I. **I**N hac dubitatione explicanda est causa finalis habitus, vnde magis cōstabit eius necessitas, vel utilitas. Et quia in iis rebus, quæ sunt veluti instrumenta per se primo ordinata ad operationē finis & effectus in idem coincidunt, simul explicabimus effectum & efficiētiam in habitus. Ac deniq̃ quia hæc principia per se primo ordinata ad operationem suam, efficiētiam habent cū habitudine transcendentali, ad id, ad quod ordinantur, & inde sumunt suam rationem, vel speciem suam, ideo consequenter videndum erit, quomodo habitus possit hac ratione comparari ad actum, si de conuerso actus est effectus eius: & quo modo in hoc habitus & actus sibi adæquate, & vicissim respondeant.

II. **P**rimo igitur supposita significatione huius vocis habitus superius tradita, & quod hic solum agimus de propriis habitibus potentiarum animæ; dubitari non potest, quin aliquo modo sint propter operationem: nam ad hoc relinquuntur in potentia ex vi præcedentium actuum, vt illam facilius reddant ad similes actus: alias superuacanei essent habitus, vt ex ha-

ctenus dictis satis constat. Ex quo colligitur duplex causalitas habitus, vna est formalis, quatenus per se ipsum immediatē afficit potentiā inclinādo eam in actus, seu obiecta: alia est circa ipsos actus, nam inclinando potentiā ad illos, causa est vt illi promptius, facilius, & delectabilius fiant. Et in iis quæ hæcenus diximus non est (quod ego sciam) diuersitas opinionum. Sed tota versatur in explicando modo huius causalitatis.

Prima sententia negans efficacitatem habitus.

Est ergo prima sententia, quæ negat habitum efficere proprie & per se actum, seu solum remote, & per modum cuiusdam dispositionis esse conditionem quandam, qua posita sola potentia facilius exerceat actum. Hæc fuit opinio Aureoli, vt refert Capreolus in 1. distinctione 17. quæst. 1. artic. 2. in principio: & in eam inclinat Scot. ibi quæst. 2. & latius eam defendit Durand. in 3. distinct. 23. qu. 2. 3. & 4. Palud. ibi q. 2. Fundamentum eorum est, quia nihil est in actu quod per se possit fieri ab habitu: ergo habitus nō est principium per se effectuum actus. Antecedens patet, quia in actu considerare possumus, aut substantiam eius, aut intensionem, aut bonitatem, aut facilitatem, seu promptitudinem, vel delectationem qua fit: nihil autem horum potest esse ex efficiētia habitus, ergo. Probat̃ur minor quoad singulas partes, nam substantia actus per se fit à sola potentia, tū quia ipsa habet ad hoc sufficientem virtutem, vt satis constat ex actibus qui habitum præcedunt, qui sunt eiusdem substantiæ: tum etiam quia hi habitus non ponuntur propter substantiam actus: agimus enim de acquisitis, qui in hoc differunt à per se infusis. Atque eadem fere ratio est de intensione, tum quia intensio qualitatis non est aliquid distinctum à substantia, seu entitate qualitatis intensæ & in indiuiduo sumptæ, vt infra dicemus: actus autem in indiuiduo fit vt constans ex tot gradibus intensionis. Tum maxime quia potentia ex vi habitus nō potest facere actum intensiorem, quin potius sicut habitus supponit actum à quo fiat, ita habitus intensus supponit actum intensum à quo intendatur, & non potest esse principium actus intensioris se ipso: ergo potētia est sufficiens principium totius intensionis actus. Rursus bonitas, si sit moralis, neq̃ est communis omnibus actibus qui fiunt ex habitu, neque habet specialē rationem: si vero sit bonitas transcendentalis, non addit aliquid rei vltra substantiam vniuscuiusq̃ entitatis; ergo non magis potest fieri per se ab habitu, quam entitas, vel substantia ipsius actus. Facilitas vero, vel promptitudo, quod idem est, non est aliqua entitas vel modus realis in ipso met habitu, sed est de nominatio quædam proueniens ex parte operantis, quatenus ob aliquam conditionem, vel dispositionem expeditior est ad operandum; ergo ratione facilitatis non potest habitus per se influere in actum. Quin potius, ex eo quod hi habitus solum sunt propter facilitatem, plane colligitur, non concurrere vt principia per se effectiua actuum, sed solum vt dispositiones ipsius operantis, iuxta illud Philosophi 2. Ethicorum capite 5. *Habitus est, quo bene vel male nos habemus, ad actus.* Atque idem euidentius constat de delectabilitate, nam hæc est aliquid additum actui, sed prouenit ex diuersa apprehensione, vel dispositione ipsius operantis.

Secundo, principaliter argumentari possumus, quia actus non est inclinatio potentiæ ad actum: ergo neque est principium agendi actum. Patet consequentia, quia principium per se actus inclinatur in illum, & consequenter inclinatur subiectum, seu potentiam in qua residet. Antecedens autem patet, nam illa inclinatio vel est actus elicited ab ipso habitu: & hoc non, vt est per se notum, tum quia inquirimus

III.

*Primum argumentum
pro sententia
proposita.*

IV.

rimus de inclinatione ad actum: si autem illa esset actus, ad illam etiam esset inclinatio, & sic in infinitum: tum etiam quia inclinatio hæc est à solo habitu: actus vero elicited non potest esse ab habitu sine potentia. Vel illa inclinatio est solum per modum actus primi, & hoc etiam non potest dici, quia inclinare plus significat, quam informare, vel efficere; alias omnis forma inclinaret suum subiectum: unde gravitas non inclinat nisi efficiendo aliquem actum secundum: ergo.

V. Tertium ac præcipuum argumentum est, quia actus efficit habitum, cum habitus ex frequentia actuum generetur: ergo non potest habitus efficere actum. Patet consequentia, nam in causis æquiuocis non potest esse reciprocatio: quia cum causa & effectus specie differant, necesse est causam esse perfectioris effectus: ergo effectus non potest efficere rem eiusdem rationis cum sua causa: quia non potest efficere aliquid perfectius se. Sic ergo in presenti, cum actus & habitus specie differant, & actus efficiat habitum, signum est esse perfectiorem illo: ergo non potest habitus vicissim efficere actum.

Vera sententia ac resolutio.

VI. Nilominus dicendum est, habitum simul cum potentia efficere actum, & hunc esse proprium finem eius. Hæc est sententia Diui Thomæ, 1. 2. q. 49. art. 3. in corp. adiuncta solutione ad 1. & q. 51. art. 2. ad 3. tenet Caietanus ibi, & Capreolus supra. Hervæus quodlib. 1. qu. 13. Idem Ocham quodlib. 3. qu. 20. Gabriel, Maior, & alii in distinctione 23. Almainus tractat. 1. Moralium, c. 11. & sumitur ex Aristotele 3. Ethicorum, c. 1. vbi sic ait: Omnis habitus ex operationibus similibus sunt: quapropter tales quasdam operationes reddere oportet: & capit. 6. virtutem, ait, esse habitum, à quo bonus efficitur homo; & quo bene suum opus ipse reddit, efficietque: & 6. Ethicorum, c. 4. distinguit habitum in actiuium & effectiuium, in eo sensu quo distinguitur actio ab effectione, ut infra suo loco videbimus. Et ita artem vocat habitum factiuium, prudentiam actiuium: & 5. Metaphys. cap. 12. & lib. 9. in principio, artem numerat inter potentias, id est, inter principia agendi, ut ibi notauimus.

VII. Et probatur ratione, quia habitus confert potentiam, ut facilius, promptius, & maiori propensione efficiat actum, sed non potest hoc præstare, nisi quia iuuat potentiam ad actum efficiendum: ergo simul cum ipsa potentia vere per se efficit actum. Maior ab omnibus admittitur, & experientia constat: & quia illa est vnica ratio ponendi hos habitus. Minor cum consequentia probatur, quia nec potest intelligi quo modo habitus iuuat potentiam, nisi cum illa efficiendo, neque etiam, quo modo illi conferat facilitatem in agendo, nisi illam iuuando. Quod præterea ita ostendo, nam quatuor modis intelligi potest iuuari agens ab alio ad facilius operandum. Primo, auerrendo impedimenta: secundo ex parte passi illud melius disponendo, ut applicando: tertio, augendo virtutem eius actiuiam: quarto, eo efficiendo illi. Habitus autem non potest solum primo modo iuuare potentiam: quia sæpe nullum est impedimentum quod auferat: ut scientia, verbi gratia, non iuuat tollendo errorem, vel aliquid simile, sed tollendo ignorantiam priuatiuiam, quod non est tollere, sed potius ponere formam, quæ per se conferat ad opus, nam si ipsa forma per se non confert, priuatio eius ut sic nullum erit impedimentum. Idem argumentum est de arte, opinione, & aliis habitibus intellectus, in habitibus autem appetitus, videtur magis habere locum illa ablatio impedimenti, quatenus per habitus contrarii affectus, seu passionis reprimuntur. Veruntamen etiam in illis non potest intelligi ablatio impedimenti, nisi prius intelligatur collatio virtutis per se conferens ad proprios actus seu affectus. Quia habitus

appetitus formaliter ac per se non moderantur affectus quantum ad ipsos corporis motus: quia tales habitus non sunt in membris corporis, neque efficiunt aut disponunt ipsos humores, quibus tales motus perficiuntur: moderantur ergo habitus proxime ipsum appetitum, & effectus eius, & in illo ut in radice moderantur motus, qui ab illo excitantur. At vero in ipso appetitu non semper est impedimentum posituum: quod per habitum auferendum fit: quia sæpe acquiritur habitus virtutis verbi gratia, ubi nullum erat contrarium vitium: vel è cōuerso acquiritur vitium, ubi nulla erat virtus: tunc ergo habitus acquiritur non iuuat auferendo aliquid. Nec potest dici, quod iuuat impediendo actus contrarios, quia habitus per se ac formaliter non repugnat actui: sunt enim diuersarum rationum: si ergo repugnat seu impedit, est, quia aliquid per se confert ad actus contrarios: ergo causa litas habitus in actu non potest intelligi per solam ablationem impedimenti, sed quia per se ac positue disponit potentiam ad actum.

Quod vero hæc dispositio non possit essetantum passiva, seu ex parte passi ut sic, ut Scotus contendit: probatur in primis, quia ibi passum non sit propinquius agenti, cum actus & potentia intime per se vniantur, & ita huiusmodi potentia in se ipsas operetur, cum hos actus eliciunt. Deinde non est ibi necessaria dispositio, remouens contrarias dispositiones, aut repugnantes, quia, per se loquendo, nullæ sunt huiusmodi in tali potentia: & ideo per se loquendo, efficit suas operationes in instanti, teste Aristotele. 10. Ethicorum, ca. 4. Denique, neque interuenit ibi dispositio per se vniens actum cum potentia, nam ipsa potentia per se nuda considerata, vnitur actui, antequam habeat habitum: & quatenus passiva est per se se aptissima ad illam vniionem. Neque ad hoc confert vllum impedimentum vel difficultatem. Unde propter hanc solam dispositionem nulla esset necessitas talium habituum. Sed ait Durandus, habitum, etiam si tantum materialiter disponat, ex parte obiecti conferre ad facilitatem actus, quia ratione talis dispositionis actus apprehenditur ut magis conueniens & conaturalis. Sed hoc in primis non habet locum in habitibus intellectus, qui non tendit in obiectum sub ratione boni, vel conueniens, sed sub ratione veri, ad quam parum refert conaturalitas actus, præsertim in veritatibus speculatiuis, & euidentibus.

Deinde repugnantia inuoluitur in ea responsione, nam si habitus aliqui non confert per se ad actum, non est cur ratione illius actus sit magis conaturalis, nam conaturalitas prouenit aut ex naturali potentia passiva, aut ex naturali virtute actiua: sed ipse Durandus negat esse in habitu vim conaturalem effectiuiam actus: & ostensum est per se non habere causalitatem passiuam, quod maxime verum est, si non habet actiuiam: ergo non habet unde sit magis conaturalis. Vel è cōuerso retorqueri potest argumentum: actus efficitur magis conaturalis ratione habitus, & non propter solam vim passiuam, ergo propter actiuiam naturalem. Et confirmatur, quia si habitus non est principium actus, & alioqui non disponit Physice ad illum, ut ostensum est: ergo nullo modo inclinatur ad illum: ergo neque habet ordinem per se ad illum: quo modo ergo potest esse causa, vel occasio, ut ratione ipsius, actus apprehendatur ut conuenientior & conaturalior? Eo vel maxime, quod illa conaturalitas debet obiectiue apprehendi, ut moueat ad promptius, vel delectabilius operandum: ergo oportet ut aliquo experimento cognoscatur, seu quod aliquid præcedat mouens ad illum apprehensionem: hoc autem non potest esse aliud, nisi ipsa facilitas in operando, quam habitus natura sua confert: ergo non potest hæc omnino fundari in sola illa apprehensione.

Relinquitur ergo, non posse habitum iuuare & facilitatem.

facilitate potentiam ad actum, nisi augendo virtutem per se effectivam talis actus. Non augeat autem ipsam virtutem potentie quasi intendendo illam, quia potentia in se est indivisibilis, & intrinsece intendi, vel augeri non potest: imo si talis intentio esset possibilis, non esset necessarius alius actus: sicut virtutes per se infusæ, quæ participant quandam modum potentie, quia intentionem recipere possunt, per eandem recipiunt augmentum virtutis, & consequenter facilitatem ad priores actus. Potentia autem animæ non possunt hoc modo augeri, ut constat: ergo habitus augeat per se virtutem effectivam actus per additionem, seu multiplicationem virtutis, quia nimium ipsemet actuat potentiam ut virtus influens per se in actum. Et ex hoc discursu multa alia argumenta confici possunt, partim ex inductione, partim ex formali effectu ipsius habitus, partim ex proportionem inter potentiam & habitum, tam inter se, quam respectu actus: nam in ordine ad actum, utrumque comparatur ut actus primus, inter se vero ut perfectio & perfectibile: habitus ergo perficit potentiam secundum habitudinem quam habet ad sumum actum, magis inclinando illam, & aliquam virtutem agendi præstando.

SECTIO VI.

Quid efficiat habitus in actu.

Superest vero explicandum (quod etiam in argumentis contrariis sententia petitur) quid efficiat habitus in actu. Multorum enim sententia est efficere modum eius, non substantiam: Illum autem modum quidam putant esse maiorem intentionem ipsius actus: citaturque pro hac sententia Gofredus quodlib. 9. quæstione 4. Alii dicunt modum illum esse facilitatem actus: quæ sententia tribuitur Henrico quodlib. 4. quæstione 22. sed ibi nihil aliud dicit, quam quod hi habitus conferant facilitatem in operando, & quod ad eum finem præcipue acquirantur. Citatur etiam Divus Thomas in 4. distinctione 46. quæstione 1. articulo 1. capite 2. quæstiunc. 2. ad secundum, ubi sic inquit. *In actu duo consideranda sunt: scilicet substantia actus, & forma ipsius, à qua perfectio habet actus: ergo secundum substantiam principium est naturalis potentia, sed secundum formam suam principium eius est habitus. Quæ autem sit illa forma actus, D. Th. non amplius declarat.*

II. Dicendum vero est in primis, habitus non conferre, per se loquendo, potentiis in quibus insunt, vim ad efficiendos actus intensiores quam per se possent ipsæ potentie efficere, nec posse concurrere effectivæ ad intentionem, vel modum actus, quin eius quoque substantiam efficiant. Priorem partem huius conclusionis probat late Durandus supra, argumenta enim, quibus probat habitum non efficere ad intentionem actus, in hoc sensu possent admitti, quamquam solvantur à Caietano 1. 2. quæstione 49. articulo tertio, & à Capreolo in 3. distinctione 23. articulo 3. non longe à principio. Vbi interdum significat, potentiam habituata posse intensiorem actum elicere, quam non habituata. Ego vero oppositum censeo esse verum, per se loquendo, quod probō, quia habitus sicut generatur per actus, ita etiam intenditur: non intenditur autem nisi per actus intensiores, ut infra dicemus: ergo sicut in potentia sola est virtus ad efficiendos actus per quos in se generat habitum, ita est etiam virtus ad efficiendos actus intensiores, per quos intendit habitum: ergo habitus per se non confert potentie, ut intensiores actus possit efficere.

III. Responderi potest, potentiam sine habitu solum posse efficere actum usque ad certum gradum intentionis, verbi gratia, ut quatuor, & per similes a-

ctus comparare sibi habitum, etiam usque ad quartum gradum: potentiam vero iam perfectam habitu ut quatuor posse efficere actum ut quinque, quæ se sola non possent efficere. Sed hic modus dicendi non est verus: quia potentia ex vi habitus non potest efficere intensiorem actum, quam sit ipse habitus: quia nulla forma remissa potest per se conferre, ad effectum intensiorem, ut supra disputatione 18. fufius tractatum est. Et quamvis sit probabile aliquando id posse accidere, si agens tantum partialiter concurrat, id solum est, quando in altero agente partiali est virtus ad illam maiorem intentionem. At vero in præsentem supponitur in ipsa potentia, quæ est veluti alterum agens partialis, non esse vim ad intentionem actuum: ergo habitus remissus cum tali potentia non poterit efficere intensiorem actum. Unde etiam sumitur confirmatio, nam ex duobus remissis non fit aliquid intensius, sed potentia ex se ponitur quasi virtus remissa definita ad talem actum, & habitus etiam per se consideratus, est remissus comparatione talis actus: ergo ex tali potentia & habitu, non potest fieri una virtus potens in intensiorem actum.

IV. Dicit aliquis, in formis univocis esse id verum, quod forma remissiva non potest per se efficere intensam, in æquivocis vero interdum posse: habitum vero comparari ad actum, ut principium æquivocum. Sed contra, nam quidquid sit de veritate illius limitationis, ad summum habet locum quando forma æquivoca est essentialiter perfectior: at in præsentem probabilius est, habitum æqualem esse minus perfectum ipso actu, ut infra videbimus. Deinde non solum propter inæqualitatem perfectionis, sed etiam propter necessariam proportionem inter habitum & actum, non potest habitus remissus per se efficere actum intensiorem se, quia habitus non inclinatur nisi ad actus similes illis à quibus fuit genitus, teste Aristotele 2. Ethicorum, capite 1. & teste etiam experientia: ita enim facile operamur, sicut consuevimus, tam in specie operum, quam in modo. Et ratio est, quia habitus non est nisi veluti impulsus quidam, seu pondus relictum in potentia ex vi præcedentium actuum: actus autem præcedentes non habent vim inclinandi potentiam ad actus perfectiores, sed ad summum ad similes. Aliàs si idem actus efficerent inclinationem in potentia ad actus intensiores, pari ratione dici posset, æquales actus intendere ipsum habitum, neque vlla superesset ratio ad oppositum probandum.

V. Rursus etiam sequitur, virtutem ad efficiendos actus intensiores posse in infinitum crescere in potentia, ex virtute propria, quod per se incredibile est. Sequela patet, quia per actus ut quatuor, qui supponuntur esse ad æquati virtuti potentie nude sumptæ, acquiritur habitus ut quatuor: quo comparato iam habet potentia vim ad actus ut quinque: sed per illos potest ille habitus fieri ut quinque: ergo per habitum ut quinque, fiet potens ad actum ut sex: & eadem proportionem potest ultra progredi absque ullo termino, qui probabili ratione possit designari. Denique etiam in habitibus infusis docent communiter Theologi, ex vi illorum non posse potentiam efficere actus intensiores ipsis habitibus, quamquam in eis posset esse maior ratio dubitandi, vel quia tales habitus sunt perfectiores suis actibus, vel quia non solum dant facilitatem, sed etiam potestatem. Nihilominus, quia re vera sunt habitus, & dantur cum debita proportionem ad actus, ut ex vi illorum fiant actus connaturali modo, ideo, quantum est ex intrinseca virtute talium habituum, non valet potentia efficere intensiores actus in ipsis habitibus, sed si eos interdum elicit, est ratione alterius auxilii divini, de quo aliàs. Ergo multo maiori ratione id dicendum est de habitibus acquisitis, tum propter rationes factas sumptas ex debita proportionem, & ex minori perfectione, tum etiam quia hi habitus

non